

Pregled vazećeg crnogorskog zakonodavstva i prakse u odnosu na Gradjanskopravnu Konvenciju Savjeta Evrope o korupciji

Iz do sada preduzetih aktivnosti jasno je da Crna Gora kontinuirano radi na implementaciji međunarodnih standarda u nacionalne pravne okvire, kako bi se kvalitetno pripremila za članstvo u Evropskoj Uniji. U proteklom periodu donijet je veliki broj reformskih zakona i nastavljen je proces ratifikacije međunarodnih konvencija.

Medju ratifikovanim dokumentima je i Gradjanskopravna Konvencija Savjeta Evrope o korupciji. Kako po sopstvenom odredjenju Konvencija nije samoizvršiva, to države koje je ratifikuju moraju principe i pravila Konvencije prenijeti u svoje pravo i upodobiti svojim prilikama i posebnostima.

Treba napomenuti da se Savjet Evrope snazno zainteresovao za međunarodnu borbu protiv korupcije zato sto korupcija predstavlja ozbiljnu prijetnju osnovnim principima za koje se ova organizacija zalaze: vladavini prava, stabilnosti demokratskih institucija, ljudskim pravima i drustvenom i ekonomskom napretku. Gradjanskopravna Konvencija Savjeta Evrope o korupciji, usvojena na sjednici Komiteta Ministara u martu 1999. godine, nudi znacajna rjesenja u vezi sa ovim problemom, obzirom da od svake drzave, potpisnice Konvencije, zahtjeva da u svom domacem pravu obezbijedi efikasna pravna sredstva za lica koja su pretrpjela stetu kao rezultat korupcije, kako bi istima omogucile da dobiju nadoknadu stete. Crna Gora je donijela Zakon o ratifikaciji Gradjanskopravne Konvencije Savjeta Evrope o korupciji krajem 2007. godine.

Prilikom izlaganja pregleda domaćeg zakonodavstva i prakse u odnosu na dio Gradjanskopravne Konvencije Savjeta Evrope o korupciji, koji utvrđuje mjere koje treba da preuzmu drzave ugovornice u svojim nacionalnim okvirima, potrebno je cijeniti sledeće bitne stavke: naknadu štete, odgovornost (uključujući i odgovornost države), podijeljenu odgovornost, rok zastarjelosti, valjanost ugovora, zaštitu zaposlenih, račune i revizije, prikupljanje dokaza i privremene mjere.

Clan 1 - svrha

Novi Ustav Crne Gore u čl.9 odredjuje da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i još neprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka i imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uredjuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Medjutim, kako Gradjanskopravna Konvencija Savjeta Evrope o korupciji nije samoizvršiva, to bi drzava bila obavezna da u svoje zakone ugradi izricite odredbe o zastiti od korupcije i pravima lica povrijedenih radnjama koje imaju karakter koruptivnog ponasanja.

U tom smislu Drzava Crna Gora je u svojim procesnim zakonima ugradila norme koje ostecenom usljed korupcije omogucavaju da trazi satisfakciju u gradjanskopravnom

smislu već u toku krivičnog ili prekršajnog postupka (opredjeljenjem imovinsko-pravnog zahtjeva i odlučivanjem o istom uz odluku o krivičnoj ili prekršajnoj stvari) ili samostalno u parnici (kao o odstetnom zahtjevu).

Zbog toga je u komentaru ove norme, pravo na naknadu štete i mogućnost ostvarenja tog prava, bitno obrazložiti polazeći od Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o prekršajima, Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, a zatim kroz Zakon o parničnom postupku i Zakon o izvršnom postupku.

Zakonik o krivičnom postupku (sl. list RCG 71/03), u svojim odredbama, licima koja su oštećena radnjom koruptivnog karaktera koja je krivično djelo utvrđuje mogućnost da ostvare imovinsko pravni zahtjev u toku krivičnog postupka. To je tzv. adhezioni (pridruženi postupak) i on ide uz postupak o glavnoj (krivično pravnoj) stvari. Razlozi za uvođenje ovog postupka su preventivno postizanje ekonomičnosti postupka, sprječavanje protivurječnosti između krivične odluke i odluke o tuzbenom zahtjevu i korišćenje istih dokaznih sredstava. Imovinsko pravni zahtjev koji je nastao uslijed izvršenja krivičnog djela raspravlja se na predlog ovlaštenih lica u krivičnom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio postupak. Vrste imovinsko pravnog zahtjeva su:

- naknada štete;
- povratak stvari i
- ponistaj određenog pravnog posla.

Ovlaštena lica za ostvarivanje zahtjeva u krivičnom postupku su ovlaštena lica iz Zakona o parničnom postupku, a ako su uslijed krivičnog djela oštećena sredstva u državnoj svojini organ koji je zakonom ovlašten da se stara o zaštiti tih sredstava može u krivičnom postupku učestovati u skladu sa ovlaštenjima koja ima na osnovu tog zakona.

Zahtjev za ostvarenje imovinsko pravnog zahtjeva podnosi se sudu pred kojim se vodi krivični krivični postupak najdavnije do završetka glavnog pretresa pred prvostepenim sudom, a teret označavanja zahtjeva i dokazivanja je na licu ovlaštenom za podnošenje zahtjeva. Ako ovlašteno lice nije podnijelo predlog za ostvarivanje imovinsko pravnog zahtjeva u krivičnom postupku do podizanja optužbe, obavijesti će se da taj predlog može podnijeti do završetka glavnog pretresa, a ako su uslijed krivičnog djela oštećena sredstva u državnoj svojini sud će o tome obavijestiti organ koji je zakonom ovlašten da se stara o zaštiti imovine.

O predlogu koji nije potkrijepljen dovoljnim dokazima za dosudjivanje krivični sud neće odlučivati, već će oštećenog uputiti na parnicu.

Novina ovog ZKP-a je što se zahtjev podnosi sudu, a ne organu zaduženom za prijem krivične prijave.

Ovlaštena lica imaju mogućnost da do završetka pretresa odustanu od ovog predloga u krivičnom postupku i ostvarivati ga u parničnom postupku, a u tom slučaju takav predlog se može ponovo podnijeti. Bez obzira što se o imovinsko pravnom zahtjevu odlučuje po predlogu ovlaštenog lica iz odredaba ovog zakonika (član 211) proizilaze određene obaveze suda čiji je smisao da doprinesu ostvarivanju ovog zahtjeva čije se podnošenje očekuje. Odluku o imovinsko pravnom zahtjevu sud donosi u presudi kojom okrivljenog oglasava krivim – dosudjujući ovlaštenom licu imovinsko pravni zahtjev, a ukoliko donese presudu kojom se okrivljeni oslobadja od optužbe ili kojom se optužba odbija, ili kad rješenjem obustavlja krivični postupak uputice ovlašteno lice da imovinsko pravni zahtjev može ostvariti u parničnom postupku. Kad se oglasi nenadležnim, uputice ovlašteno lice na mogućnost da imovinsko pravni zahtjev prijavi u krivičnom postupku koji će otpoceti ili proizvesti nadležni sud.

Izvršenje odluke o imovinsko pravnom zahtjevu sprovodi se po odredbama zakona koje vaze za izvršni postupak.

Ako se zahtjev za nadnaku stete vezuje za uslovnu osudu, onda se mora posebno odluciti o imovinsko pravnom zahtjevu.

Ako se imovinsko pravni zahtjev odnosi na ponistaj pravnog posla, a sud nadje da je zahtjev osnovan u presudi ce izreci potpun i djelimican ponistaj pravnog posla.

Pravosnaznu presudu kojom je odluceno o imovinsko pravnom zahtjevu sud moze u krivicnom postupku izmijeniti samo povodom ponavljanja krivicnog postupka, zahtjeva za zastitu zakonitosti i zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnazne presude.

Izmjenu pravosnazne presude krivicnog suda u pogledu odluke o imovinsko pravnom zahtjevu, van slucajeva iz ZKP-a, osudjeni, odnosno njegovi nasljednici, mogu zahtjevati samo u parnicnom postupku i to, ukoliko postoje uslovi za ponavljanje postupka po odredbama ZPP-a.

Nase krivicno pravo poznaje i mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljenu za sebe - izvršenjem krivicnog djela. Imovinska korist pribavljena izvršenjem krivicnog djela utvrđuje se u krivicnom postupku po sluzbenoj duznosti. Sud i drugi organi pred kojim se vodi krivicni postupak duzni su da u toku postupka prikupljaju dokaze i izvidjaju okolnosti od znacaja za utvrđivanje imovinske koristi. Ukoliko je osteceni postavio imovinsko pravni zahtjev za povracaj stvari pribavljenih krivicnim djelom, odnosno za isplatu iznosa koji odgovara vrijednosti stvari, imovinska korist ce se utvrđivati samo u onom dijelu koji nije obuhvacen imovinsko pravnim zahtjevom. O oduzimanju imovinske koristi odlucuje se samo odlukom suda (presudom kojom se optuzeni oglasava krivim, rjesenjem o kaznjavanju bez glavnog pretresa, u rjesenju o sudskoj opomeni ili o primjeni vaspitne mjere, kao i u rjesenju kojim se izrice mjera bezbjednosti, obaveznog psihijatrijskog lijecenja i cuvanja u zdravstvenoj ustanovi i obaveznog psihijatrijskog lijecenja na slobodi). U izreci presude ili rjesenja navodi se predmet odnosno novcani iznos koji se oduzima, a ovjereni prepis presude ili rjesenja dostavlja se i licu na koje je imovinska korist prenesena ili kome je pribavljena, kao i predstavniku pravnog lica, ako je sud izrekao oduzimanje imovinske koristi od tog lica, odnosno od pravnog lica.

Zakon o prekrasajima (sl. list RCG br. 25/94, 29/94, 38/96, 48/99) takodje, predvidja da osteceno lice moze u toku prekrasajnog postupka do donosenja rjesenja u prekrasaju podnijeti imovinsko pravni zahtjev za naknadu stete ili za vracanje oduzetog predmeta. U smislu odredaba ovog zakona prvostepeni organ moze rijesiti, u cjelosti ili djelimicno, imovinsko pravni zahtjev ostecenog. Ukoliko ne raspolaze dokazima za potpuno rjesenje imovinsko pravnog zahtjeva, uputice ostecenog da takav zahtjev ili dio moze ostvariti u parnicnom postupku. Osteceni ce uvijek biti upucen na ostavrenje imovinsko pravnog zahtjeva u parnici ako se protiv okrivljenog obustavlja prekrasajni postupak ili ako je zahtjev odbacen.

U rjesenju o prekrasaju prvostepeni organ odredjuje rok u kome je okrivljeni duzan da nadnaki stetu, koji ne moze biti kraci od 15 niti duzi od 30 dana od dana pravosnaznosti rjesenja o prekrasaju. Na rjesenje o prekrasaju u dijelu kojim je oodluceno o imovinsko pravnom zahtjevu osteceni nema pravo zalbe.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (sl. list RCG br. 02/07, 13/07) predviđa mjeru oduzimanja imovinske koristi pravnom licu pribavljenje krivičnim djelom. U članu 4 dat je pojam pravnog lica na koje se odnose odredbe ovog zakona, u članu 36 su dati uslovi i način oduzimanja imovinske koristi, dok se mjere obezbjeđenja radi izvršenja oduzimanja imovinske koristi navode u članu 62 ovog Zakona. Inace, osim ako nije drugačije određeno ovim zakonom, u krivičnom postupku protiv pravnog lica shodno se primjenjuju odredbe Zakona o krivičnom postupku, pa bi se shodno tome na mjere obezbjeđenja primjenjivale odredbe Zakona o izvršnom postupku.

Zakon o parničnom postupku (sl. list RCG br. 22/04, 76/06) omogućava efikasnu, djelotvornu i efektivnu zaštitu lica u ostvarenju prava na naknadu štete, prava na utvrđenje nistavosti ugovora, po odredbama Zakona o obligacionim odnosima u građanskoj parnici.. Novi ZPP, koji je stupio na snagu početkom jula 2004. godine, prilagodjen je potrebama prihvacenih stadarda pravne države i vladavine prava, pravne struke, razvijanja pravne svijesti i profesionalne etike. Inace, ovaj Zakon kompletno regulise parnicu i pojedine posebne parnične postupke, otklanja ranija neadekvatna rjesenja, a svojom primjenom ostvaruje osnovni cilj- pružanje adekvatne pravne zaštite u racionalnom, efikasnom i azurnom postupku. Najznacajnije novine ZPP-a, bitne za problem kojim se danas bavimo, su:

- uvođenje monokratskog principa umjesto ranijeg principa kolegijalnosti - napuštanje zbornog sudjenja, uz ucesce porotnika, sto je bio formalni zahtjev postupka;
- promjena pravila o dostavljanju, koja se ogledaju u uvođenju niza novih odredbi sa alternativnim metodama dostavljanja, a sto je u funkciji efikasnosti i ubrzanja parničnog postupka;
- ukinut je institut mirovanja postupka koji nece predstavljati nedostatak obzirom da je predvidjeno da ukoliko tuzilac, koji je uredno pozvan, ne dodje na pripremno rociste tuzba ce se smatrati povucenom, kao i u situaciji ukoliko ne dodje na rociste za glavnu raspravu, a tuzeni se nije upustio u raspravljanje po tuzbi, sto doprinosi okoncanju postupka ukoliko tuzilac nije zainteresovan za njegov nastavak, a o tome ne obavijesti sud;
- uvođenje raspravnog nacela (dokazi se izvode skoro iskljucivo inicijativom stranke) zamijenilo je ranije istrazno ovlascenje u odredjivanju prikupljanja dokaza. Ovo podrazumijeva mogucnost izvodjenja dokaza na pripremnom rocistu, na kojem se moze odrediti rok u kojem je vjestak duzan da dostavi svoj nalaz i misljenje prije odrzavanja rocista za glavnu raspravu, sto doprinosi izbjegavanju situacija u kojima se postupak odugovlaci u nedogled zbog veoma sporog vrsenja neophodnog vjestacenja;
- uvođenje novina u fazi pripremanja glavne rasprave. Najznacajnije su one koje se odnose na odgovor na tuzbu i pripremno rociste, jer je odgovor na tuzbu sada obligatorne prirode, a prije ovog ZPP-a takva mogucnost je bila propisana kao izuzetak. Obavezno slanje tuzbe na odgovor prema ZPP-u ima dvostruku funkciju: funkciju jacanja procesne discipline i funkciju koncentracije postupka. Takodje, po novom zakonu pripremno rociste je obavezno, izuzev slucajeva u kojima sud nakon prijema tuzbe i odgovora na tuzbu utvrdi da medju strankama nema spornih cinjenica ili da zbog jednostavnosti spora odrzavanje rasprave nije potrebno. Na ovom rocistu sud odredjuje dan i cas odrzavanja glavne rasprave, pitanja o kojima ce se na glavnoj raspravi raspravljati, koje ce se dokazivanje izvesti, kao i lica koja ce se pozvati. Posebna paznja je predvidjena odlaganju i nastavku rocista, o cemu raniji zakon nije vodio racuna. Predvidjeno je da sud

može na predlog stranke odložiti započeto ročište samo ako bez svoje krivice stranka koja to predlaže nije bila u mogućnosti da izvede neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke. Veoma su važne odredbe kojima je regulisano da stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga, a da sud ne može odložiti ročište na neodređeno vrijeme ni na period duži od 30 dana;

- uvođenje mogućnosti alternativnog rješavanja sporova, u cilju što bržeg okončanja postupka, pružanju kvalitetene zaštite sa smanjenjem parničnih troškova, gdje se posebna uloga daje posredniku (medijatoru);
- uvođenje presude zbog propuštanja, zatim novine u pogledu donošenja pismene izrade i dostave presude;
- isključivanje mogućnosti iznošenja u žalbi novih činjenica i predlaganja novih dokaza izuzev u slučaju ako žalilac dokazuje da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti do zaključenja glavne rasprave pred prvo stepenim sudom. Nedopusteno je sada i iznošenje novih prigovora u žalbi kada se radi o prigovorima na koje prvostepeni sud ne pazi po službenoj dužnosti (prigovog zastarjelosti i radi prebijanja). Novi dokazi se i dalje mogu iznositi u predlogu za ponavljanje postupka. Predviđeno je novim tekstom da drugostepeni sud odlučuje o žalbi na sjednici vijeca ili na osnovu održane rasprave (kada je prvostepena presuda dva puta ukidana).

U članovima 10 i 11 novog zakona sadržana su načela poštenja i savjesnosti u vršenju procesnih radnji koja podrazumijevaju dužnost stranaka -da govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im zakonom priznata kao i dužnost suda da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku. Najčešći oblici nepoštenog parnicenja u postupku se manifestuju u: povrjedi dužnosti stranaka da kazuju istinu pred sudom, pokretanju parnice bez razloga ili podizanju više tužbi iz istog poslovnog odnosa, izbjegavanju stranke da primi sudski poziv, taktici odugovlačenja sudjenja, podnošenju očigledno neosnovanih žalbi i slično.

Najvažnije odredbe koje sprječavaju zloupotrebu procesnih ovlaštenja su: član 283 (sud može po prijemu odgovora na tužbu donijeti odluku kojom odbija tužbeni zahtjev, ako utvrdi da iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost službenog zahtjeva); član 292 (mogućnost spajanja parnica u slučaju kad je podignuto više tužbi protiv iste stranke iz istog materijalno pravnog odnosa); član 177 paragraf 1 (obaveza suda da stranku odnosno njenog zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umjesaca zbog teže zloupotrebe procesnih ovlaštenja kazni novčanom kaznom do 100 eura) i paragraf 2 istog člana (stranka ima pravo na naknadu štete koja joj je pricinjena zloupotrebom procesnih ovlaštenja od protivne strane).

Od posebnog značaja za mogućnost osvarenja zahtjeva lica čije je pravo povrijeđeno radnjom koruptivnog karaktera je odredba člana 11 ZPP-a, koja načelno određuje dužnost suda da postupak sprovede bez odugovlačenja u razumnom roku sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Iz svega iznijetog se može zaključiti da novi ZPP štedi rokove za radnje suda i radnje parničnih stranaka koji su harmonizovani, a čijim pridržavanjem bi bili stvoreni uslovi da se postupak provede u razumnom roku. Takođe, u Zakonu je učinjen iskorak pri osmišljavanju i propisivanju sredstava za sprečavanje kršenja načela savjesnog korišćenja procesnim pravima. Da bi se postupci pred sudovima pravovremeno završavali potrebno je pristupiti dosljednoj primjeni propisanih sudijskih ovlaštenja čime bi bili eliminisani svi prigovori kojima se ukazuje da je ponasanje suda uzrokovalo dugo

trajanje sudskih postupaka. Dakle, ovaj Zakon već apostrofira sudjenje u razumnom roku, što je jedan od zahtjeva člana 6 Konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama, pa je postupajući u smislu ovog zahtjeva donijet **Zakon o zaštiti prava na sudjenje u razumnom roku** (sl list CG br. 4/08).

Zakon o izvršnom postupku (sl list RCG br. 23/04)

Donosjenjem ovog Zakona zaokružuje se sistem osnovnih procesnih zakona na nivou Crne Gore. Obzirom da je u procesnom zakonodavstvu opšta tendencija jačanje procesne discipline stranaka i sprječavanje zloupotrebe procesnih ovlaštenja veoma je važan koncept novčanih kazni po ovom Zakonu. Naime, novčane kazne se izricu na način propisan u članu 220 i one su po svojoj pravnoj prirodi sredstvo izvršenja. Kada je u pitanju sankcionisanje težih oblika protivpravnog ponašanja dužnika sračunatog na izigravanje povjerenika prikrivanjem imovine ili unistenjem, oštećenjem, nezakonitim raspolaganjem i dr, gdje bi u načelu izrečena novčana kazna mogla biti zamijenjena zatvorom, jer se one ne izricu kao sredstvo prinudnog izvršenja, zakonodavac se nije opravdano opredjelio za paralelizam zaštite.

Na planu zaštite povjerenika i efikasnosti samog postupka od bitnog značaja je novi član 35 koji se odnosi na utvrđivanje imovine dužnika.

Upućivanjem na kaznene mjere u postupku prinudnog izvršenja ukazuje se na njihovu nužnost za postizanje efikasnosti i hitnosti postupka.

Član 2 – definicija korupcije

U pravnom sistemu Crne Gore ne postoji Zakon o sprječavanju korupcije, kao specijalni propis niti je u vazecim zakonima prenijeta definicija korupcije iz Konvencije.

Treba imati u vidu, da zbog kratkoce vremena od ratifikacije to nije bilo ni moguće do sada uraditi.

Član 3 – naknada štete

Pragraf 1:

Pravo na naknadu štete u nacionalnim okvirima ostvaruje se po **Zakonu o parničnom postupku**, koji je donijet 2004. godine i u kojem su ugrađeni standardi koji obezbjeđuju efikasnu i efektivnu zaštitu oštećenog lica, o čemu je bilo riječi u okviru komentara o članu 1 Konvencije.

Paragraf 2:

Opšta pravila instituta naknade štete regulisana su **Zakonom o obligacionim odnosima** (sl list RCG br.29/78, 39/85, 57/89, 31/93).

Član 154 – naknada štete po osnovu krivice

Članom 262–269 - ugovorna odgovornost za naknadu štete.

Vrste štete - materijalna i nematerijalna.

Naknada materijalne štete - uspostavljanjem ranijeg stanja i naknadom u novcu (član 185).

Obim naknade materijalne stete regulisan je clanovima 189 i 190 (obicna steta, izgubljena dobit i potpuna naknada stete).

Naknada nematerijalne stete:

- novcana -zbog povrjede ugleda, casti, slobode i prava licnosti (clan 200) i
- nenovcana- objavljivanjem presude ili ispravke o trosku stetnika (clan 199).
-

Clan 209 vazeceg Zakona o obligacionim odnosima predvidja i pravo ostecenika da od odgovornog lica poslije nastupanja zastarjelosti prava da zahtjeva naknadu stete, moze zahtjevati, po pravilima koja vaze u slucaju sticanja bez osnova, da mu ustupi ono sto je dobio radnjom kojom je prouzrokovana steta.

Nacrt novog Zakona o obligacionim odnosima predvidja naknadu nematerijalne stete pravnim licima zbog povrjede licnosti i ugleda pravnog lica – novcanu, a moze postaviti i tzv. kvazi-negativni zahtjev, zahtjev za naknadu neimovinske stete, za naknadu imovinske stete i zbog tudjeg sticanja bez osnova.

Clan 4 – odgovornost

Paragraf 1

Zakon o obligacionim odnosima

Clan 158 – odgovornost po osnovu krivice.

Clanovi 170, 171 i 172 - odgovornost preduzeca i drugih pravnih lica prema trecim licima (odgovornost preduzeca za stetu koju zaposleni u radu i u vezi sa radom prouzrokuje trecem licu i pravo na naknadu stete neposrednog radnika, ako je steta prouzrokovana namjerno, zatim odgovornost poslodavaca za prouzrokovanu stetu od strane njihovih zaposlenih i odgovornost pravnog lica za stetu koju prouzrokuje njegov organ trecem licu u vrsenju ili u vezi sa vrsenjem svojih funkcija).

Zakon o privrednim drustvima(sl list RCG br 6/02, 17/07), clan 2 - predvidja odgovornost svakog lica koje zakljuci ugovor u ime lica za koje je znalo da nije registrovano za izvršenje obaveza iz takvog ugovora i za stetu koja je iz toga nastala.

Paragraf 2

- **Zakon o obligacionim odnosima** ,clan 206 i 208- Solidarna odgovornost i mogucnost regresa isplatioca
-
- **Zakon o privrednim drustvima**,clan 8- solidarna odgovornost ortaka za obaveze firme prema trecim licima

Clan 5 – odgovornost drzave

Zakon o drzavnim sluzbenicima i namjestenicima (sl list RCG br. 27/04, 31/05)

Clan 7 – zakonitost i odgovornost drzavnih sluzbenika i namjestenika u radu i naknada stete.

Clan 46 – uputstva i naredbe.

Clan 49 – zabrana konflikta interesa.
Clan 56, paragraf 3, tacka 1,3,4,11,12,13,14 – tezi disciplinski prekrasaji.
Clan 57 – disciplinske mjere.
Clan 66 – privremeno udaljenje.
Clan 69 – materijalna odgovornost.
Clan 70, paragraf 1 i 2 – materijalna odgovornost za stetu drzavnog sluzbenika.
Clan 71, 72, 73 – uslovi odgovornosti zaposlenog i naknada stete drzavnom organu.
Clan 74 – regresni zahtjev drzave.
Clan 75 – odgovornost drzave.
Clan 113, paragraf 4 – sudska zastita zbog povrjede prava.

Zakon o privrednim drustvima

- Izmijenjeni i dopunjeni Clan 30- prava i obaveze akcionara (ukljucujuci i moguće tuzbe zbog nepravilnosti u upravljanju ili poslovanju)
-Izmijenjeni i dopunjeni clan 44- obaveze odbora direktora

Zakon o inspekcijском nadzoru (sl list RCG br. 39/03)

Clan 6-12 – nacela inspekcijскоg nadzora.
Clan 15, 16, 17, 18 – ovlasćenja i obaveze u otklanjanju nepravilnosti i vrste upravnih mjera.
Clan 54 – obaveza naknade stete.
Clan 56-62 – izvršenje.

Clan 6 – podijeljena odgovornost

Zakon o obligacionim odnosima - clan 192

Clan 7- rokovi zastarjelosti

Zakon o obligacionim odnosima, clan 376-rokovi zastarjelosti za potrazivanje naknade stete, clan 381-386 (zastoj zastarjelosti), clan 387-393 (prekid zastarjelosti). Sve ovo se odnosi na naknadu stete uopste

Nacrtom novog Zakona o obligacionim odnosima utvrdjeni su posebni rokovi zastarjelosti za odstetne zahtjeve u slucajevima korupcije, clan 386 (subjektivni rok-5 godina, a objektivni-15 godina).

Clan 8-valjanost ugovora

Zakon o obligacionim odnosima, clan 103 i 104 - nistavi i rusljivi ugovori (oblici nevazecih ugovora).

Polazeći od značaja **razloga ništavosti** ugovora (da su zaključeni na osnovu nedozvoljenog raspolaganja stranaka, da je predmet ugovora nemoguć, da nije u pravnom prometu, da je nemoralan i nije odrediv) zakonom se daje veće ovlašćenje sudu da cijeni ništavost ugovora i u okviru svojih ovlašćenja po službenoj dužnosti.

Takodje, daje se legitimacija svim zainteresovanim licima da mogu tražiti ništavost ugovora.

Clan 9-zastita zaposlenih

Vazeci nacionalni zakoni ne predviđu mjere neophodne radi zastite zaposlenih koji prijave koruptivna ponasanja. Medjutim, znacaj problema korupcije i posvecenost drzave na sprjecavanju i sto uspjesnijoj borbi protiv tog problema nametnuo je i potrebu donosenja posebnog Zakona o zastiti zaposlenih koji prijave korupciju. Sada se intenzivno radi na izradi ovog zakona.

Clan 10-izvjestaji i revizije

Zakon o računovodstvu i reviziji ("Sl. list RCG", br.69/05)

Clan 1, 3, 6, 7, 11 – izvjestaj (finansijski iskazi, standardi, poslovne knjige, sertifikati racunovodja).

Clan 12-16 – revizija, revizor i drustvo za reviziju.

Clan 17 – mjere zbog povrjede pravila profesionalnog ponasanja.

Zakon o drzavnoj revizorskoj instituciji (sl list RCG br. 28/04, 27/06, 78/06)

Clan 12, 19, 20, 21 – institucija, izvjestaj o reviziji, oblici izvjestavanja Parlamentu i Vladi.

Clan 22 – postupak institucije u slucaju kada je subjektu revizije nanesena steta.

Zakon o privrednim društvima

Clan 47 i 47 a- uloga i odgovornost revizora

Clan 48- evidencija i dokumentacija drustva

Clan 11-prikupljanje dokaza

Zakon o parnicnom postupku uredjuje prikupljanje dokaza na jedinstven nacin bez obzira na prirodu spora koji se u tom postupku raspravlja i o kojem se odlucuje. Teret dokazivanja je na strankama,sto znaci da stranka koja tvrdi da ima neko pravo, kao i ona koja to pravo osporava moraju svoje navode potkrijepiti bitnim dokazima. Isprave su jedno od predvidjenih i veoma korisnenih dokaznih sredstava u parnici.

Clan 12-privremene mjere

Zakon o izvrsnom postupku (sl. list RCG br. 23/04) predvidja dvije vrste mjera obezbjedjenja – prethodne i privremene (clan 257-clan 281 ZIP-a) mjere. Razlika izmedju prethodnih i privremenih mjera je u tome sto su prethodne mjere podobne samo za obezbjedjenje novcanih potrazivanja, dok se privremenim mjerama moze obezbijediti i novcano i nenovcano potrazivanje. Za odredjivanje privremenih mjera nuzno je postojanje odluke, koja nije pravosnazna ili izvrsna, a privremene mjere se mogu odrediti i bez postojanja bilo kakve odluke, cak i prije pokretanja sudkog ili upravnog postupka (clan 268 ZIP-a). U clanu 261 paragraf 1 tacka 5 predvidjena je nova privremena mjera- plenidba akcija odnosno udjela u privrednom drustvu.

Obzirom da je zahtjev Konvencije obezbjedjenje adekvatnih privremenih mjera, osvrnucu se samo na privremene mjere kao sredstvo obezbjedjenja u smislu ZIP-a . privremene mjere su sredstva vremenski ogranicenog obezbjedjenja buduceg potrazivanja predlagaca obezbjedjenja, koje se mogu odrediti prije, u toku i nakon okoncanja sudkog ili upravnog postupka , sve dok izvršenje ne bude sprovedeno. Zakon poznaje privremene mjere radi obezbjedjenja novcanog i nenovcanog potrazivanja. Zajednicko za obje vrste mjera je da se odredjuju po predlogu predlagaca o bezbjedjenja koji se podnosi mjesno nadleznom sudu, a koji je sud mjesno nadlezan zavisi da li postupak pokrenut ili ne. Ukoliko postupak nije pokrenut – nadlezan bi bio sud koji je nadlezan za odlucivanje o predlogu za izvršenje, a ako je pokrenut nadlezan je sud pred kojim je postupak iniciran. Inace, stranke ne mogu ugovoriti nadleznost drugog suda jer su u pitanju pravila o iskljucivoj mjesnoj nadleznosti. Novina zakona je uvođenje žalbe kao redovnog pravnog lijeka – u roku od 3 dana, a o istoj odlucuje drugo stepeni sud u roku od 8 dana od dana prijema spisa.

Uslovi za odredjivanje privremene mjere za obezbjedjenje novcanog potrazivanja predvidjeni su clanom 271, a za odredjivanje privremenih mjera za obezbjedjenje nenovcanih potrazivanja u clanu 273 zakona.

Vrste privremenih mjera koje su propisane clanovima 272 i 274, izuzev privremene mjere zabrane otudjenja i opterecenja akcija ili udjela u privrednom drustvu (clan 272 paragraf 1 tacka 2), zabrane otudjenja i opterecenja akcija ili udjela u privrednom drustvu na koje je upravljeno potrazivanje uz opis zabrane u nadlezni registar i vraćanje zaposlenog na rad (clan 274 paragraf 1 tacka27) poznavao je i raniji ZIP.

Bitno je istaci da sud na predlog predlagaca obezbjedjenja moze odrediti dvije ili vise privremenih mjera, ako je to potrebno , kao i to da se privremenim mjerama radi obezbjedjenja novcanog potrazivanja ne stice zalozno pravo na stvarima na koje se privremena mjera odnosi.

Veoma je vazno i to, dase predložena mjera ne moze podudarati sa tuzbenim zahtjevom jer bi usvajanje takvog zahtjeva znacilo prejudiciranje konacne olduke, moguće je jedino kad se tuzbeni zahtjev odnosi na zastitu drzavine stanarsko pravo i naturalno izrazavanje.

Ovaj Zakon (kao i raniji) predvidja mogucnost polaganja jemstva umjesto privremene mjere, koje se moze odrediti i na predlog protivnika predlagaca, u kojem slucaju- nakon polaganja jemstva sud obustavlja postupak i ukida sve sprovedene radnje. Zakon dozvoljava i mogucnost odredjivanja privremenih mjera u slucaju kada nijesu ispunjeni zakonski uslovi pod uslovom ako prethodno predlagac obezbjedjenja polozi jemstvo u ostavljenom roku, iz kojeg iznosa bi se nadnadila steta, koju bi protivnik predlagaca eventualno pretrpio. Polaganje jemstva se vrlo rijetko koristi.

Zaključak

Bez obzira što Crna Gora nema Zakon o sprečavanju korupcije, kao poseban propis, postojeća zakonska regulativa obezbjeđuje kvalitetan pristup u rješavanju ovog problema.

Vazeci materijalni propisi u većini su donijeti nakon 2000. godine, U pitanju su reformski zakoni u kojima su ugrađeni relevantni međunarodni standardi, koji su od značaja za sprječavanje i borbu protiv korupcije.

Na nacionalnom nivou bitni su procesni zakoni, a prevashodno Zakon o parničnom postupku, koji je detaljno obrazložen i koji obezbjeđuje efikasnu zaštitu prava licima povrijeđenim radnjom koruptivnog karaktera. Efikasnosti sudske zaštite doprinijelo je niz mjera koje je država preduzela u proteklom periodu u segmentu sudstva. Nakon donošenja novog Zakona o sudovima 2002. godine donijet je Sudski poslovnik koji je uredio postupak dodjele predmeta u rad (slučajna dodjela), izuzimanje predmeta iz rada sudiji i niz mjera koje doprinose nezavisnom i nepristrasnom radu suda. Donijet je Zakon o sudskom savjetu, kojim su razrađeni objektivni kriterijumi za izbor i napredovanje sudija i po prvi put je uvedena sudska zaštita u tom segmentu. Takođe, Zakonom o sudskom savjetu je predviđena disciplinska odgovornost i detaljno razrađen postupak razrješavanja sudija. U obezbjeđivanju pravilnog funkcionisanja sudstva veoma je važno izmještanje izbora i razrješavanja sudija iz Parlamenta, donošenje Zakona o platama sudija i znatno povećanje plata sudijama.

Za transparentnost u sudovima veoma je važno i formiranje kancelarija za prijem pritužbi, koje uz ostale institucije sistema (Zastitnika ljudskih prava, inspekcije, revizora i dr) omogućavaju izlaganje problema javnosti na uvid i doprinose prevenciji i suzbijanju korupcije, na čemu u narednom periodu treba intenzivnije raditi.